

GÖÇMEN KADINLARIN PENCERESİ

THE WINDOW OF IMMIGRANT WOMEN

GÖKHAN DUMAN

"Türk kadın ve erkek işçiler, sadece bu işleri yapmaya istekli Alman işçiler bulunmadığı için istihdam edilmiyorlardı. Asıl neden, Almancayı bilmemeleri, farklı yetişmeleri ve endüstride çalışmanın koşullarına aşina olmamalarıydı. Onların bu durumu üretimi aksatıyordu. Nitekim, Berlin'de bulunan Siemens fabrikasındaki Türk işçi kadınlar, radyoaktif materyal sayılan Promethem 147 ile çalıştıktan sonra haberdar değillerdi."
(*Industriearbeiter Dergisi*, 1984)

Bazı ömürler vardır hani, uzak diyarlara bakan, sarıya boyalı yorgun bir pencerenin güneşin altında ağır ağır rengini kaybetmesi gibi gözümüzün önünde solup giderler. Göçmen kadınların öyküsü de böyledir. Avrupa'nın ağır sanayi fabrikalarında, kimi zaman çok ağır işlerde çalışıp ömür tüketirler. Solup gittiklerini kendileri bile fark etmezler. Mesai bittiğinde onları bambaşka bir mücadele daha bekler. Ailelerine kol kanat gelecek, dört duvan yuva yapacak, tencere kaynatıp çocuk büyüteceklerdir. Göçmen kadınlar, her şeyin gümüş tepsiyle ölerine serilmesini bekleyenlerden değildir. Hiçbir zaman değerli bir parçası olamayacakları yabancı bir hayatın en arkasından yürümek düşer paylarına. Bir pencerenin ardından bakarlar hep yaşama. Onların "yaşam" dediği şey; dur durak bilmeyen bir mücadelenin peşinden koşup gitmektir. Göçmen işçi denildiğinde akla hep erkekler gelse de kadınlar da en az erkekler kadar bu göç hikâyesinin kahramanlarıdır.

"Turkish male and female workers were not employed simply because there were no German workers willing to do these jobs. The main reason was that they didn't speak German, they were raised differently and they were not familiar with the conditions of working in industry. Their situation did not hinder production. As a matter of fact, Turkish women workers at the Siemens plant in Berlin were not aware of that they were working with Promethem 147, a radioactive material."
(*Industriearbeiter Magazine*, 1984)

There are some lives gazing upon the far away, we all know them they fade away right before our eyes just like a yellow painted, tired window slowly fading under the sun under. The story of migrant women resembles that as well. In Europe's heavy industry factories, sometimes they work in heavy jobs and waste their lives. They don't even realize that they're fading away. When their shift is finished, another struggle lies ahead of them. They are supposed to take care of their families, turn four walls into a home, boil pots and raise children. Immigrant women are not the ones who expect everything to be laid in front of them on a silver platter. Following a foreign life that they can never be involved as a valuable part at the lowermost rows is the cards they are dealt with. They always watch life behind a window. What they call "life" is to chase after an endless struggle. Although, migrant workers are always considered as men, women are the heroes of this migration story, as much as the men are.

TÜRK KADINLARININ
YABANCI MEMLEKETE
GİDİŞİ, EN ÇOK DA
ANADOLU'NUN
GAZ LAMBALARIYLA
AYDINLANAN İKİ GÖZ
ODALI EVLERİNİN
KERPİÇ DUVARLARINDA
YANKILANDI.

TURKISH WOMEN
IMMIGRATING TO A
FOREIGN COUNTRY,
WAS ECHOED THE
MOST ON THE
MUDBRICK WALLS
ILLUMINATED BY THE
GAS LAMPS IN THE
TWO-CHAMBERED
HOUSES OF ANATOLIA.

Türk kadınlarının yabancı memleketeye gidişi, en çok da Anadolu'nun gaz lambalarıyla aydınlanan iki göz odalı evlerinin kerpiç duvarlarında yankılandı. Bir kadının yalnız başına gurbete gitmesini zor olsa da kabulendiler. Kadınlar taşıyan her tren katarının arkasından "yoksulluğa" dert yapıp durdular. Gazeteler manşetlerinde kadınlardan bahsetmeye başladı. Artık yol için açılmıştı, Avrupa'nın fabrikaları Türk kadın işçileri bekliyordu. 1965 yılı Türk kadınlarının yoğun olarak yurt dışına gitmeye başladığı yıldır. Almanya başta olmak üzere birçok Avrupa ülkesi kalifiye kadın işçiler arıyordu. O dönem Avrupalı işverenlere "neden erkek işçi yerine kadın işçi istiyorsunuz?" diye sorulduğunda Türk ve Yunan kadınların ellerinin çok ince olduğundan küçük parçaların monte edilmesinde daha hızlı ve becerikli oldukları cevabını veriyorlardı. Oysa o dönem Avrupa genelinde hemen her kadın işçi, erkek işçilere kıyasla daha ucuz işgücü demektir. Almanya'da bir erkek işçinin saatlik ücreti 5 marka, kadın işçiyeye ödenen saatlik ücret 3 mark civarındaydı. Göçmen kadın işçilere olan ilginin asıl nedeni buydu. İlk gidenler eşlerini ve çocuklarını geride bırakarak gittiler. Sirkeci Tren İstasyonu bebegini süttten keserek gurbet trenine binip giden nice annenin vedalaşmasına sahne oldu.

Turkish women immigrating to foreign country, was echoed the most on the mudbrick walls illuminated by the gas lamps in the two-chambered houses of Anatolia. Although it was difficult for a woman to travel alone, they accepted it anyways. Behind every train wagon that carried women, they complained about "poverty". The headlines captioned women. Now the road was well opened, the European factories were waiting for women workers. 1965 was the year when Turkish women began to go abroad. Many European countries, especially Germany, were looking for qualified female workers. When the European employers were asked why they want female workers instead of male workers, they replied that the Turkish and Greek women were faster and more skillful in assembling small parts, because their hands were very small. In fact, in most of the Europe at that time, women workers meant cheaper labor force. In Germany, the hourly wage of a male worker was 5 marks, whereas the hourly wage paid to the female employees was around 3 marks. This was the main reason of the interest in migrant female workers. The first ones left their spouses and their children behind. Sirkeci Train Station was the scene where many mothers, who just weaned their babies, said goodbye and took the train to be an expatriate.

"Bir kez olsun anneme doyaysa sanılmadım. 11 ay, dile kolay, 11 ay beklerdim birlikte olacağımız o bir ayı. Bütün çocukluğum anneme sarılabileceğim, sesini duyabileceğim yaz tatilini beklemekte geçirdi. Sonra bir yaz günü çıkageldi. Daha ben ona doymadan, bir kez olsun anneciğim diyemeden bir rüya gibi hayatımdan çıkıp giderdi. Gri dumanlar arasında yitip giden o hayalini peşinden bakarken küçüldüm. Yeniden o rüyaya dokunabileceğim, dokunduğuca büyüyeceğim günü beklerdim. Benim çocukluğum annemi beklerken yaşlandı." (Adem)

Belirli bir süre çalışıp para biriktirip döncecekleri için ailelerinin özlemine bir süreliğine dayanabilirlerdi. 8-10 kişinin aynı odada demir ranzalarda kaldığı işçi yurtlarına yerleştiler. Her göçmen işçi gibi onları bekleyen ilk sorun "dil" sorunuydu. İzmirli Seyhan Turan, Hollanda'da kendisini büyük bir boşlukta, yapayalnız hissettiğini söylüyordu: "Ne onları anlıyor ne de onlara bir söz söyleyebiliyordum. Konuşabiliyordum ama dilsizdim, duyuyordum ama sağırdım."

Almanya'da aynı umutlarla giden Selma Öğretmen de Almanca bilmediği için çok sevdiği mesleğini yerine getiremiyordu. Kaderin cilvesi olarak, ilk bulduğu iş bir okulun temizlik işiydi. Okulda öğretmen olarak çalışmak yerine temizlikçilik yapıyordu. Sınıfları, merdivenleri ve tüm koridorları tek başına temizlemek zorundaydı.

"I never got enough of hugging my mother. For 11 months, I used to wait for the one month that we can spend together, easier said than done. All my childhood, I was waiting for the summer vacation, the time when I can hug my mother and listen to her voice. Then she used to come on a summer day, and leave just like a dream, she would be gone before I can get enough of her, before call her mommy. I used to get younger while I was watching that dream fading away in grey smoke. My childhood got old while I was waiting for my mother." (Adem)

They were able to endure their families' longing for a while, as they were going to return after working a while to save money. They settled in the workers' dormitories, where 8-10 people shared the same room and slept on iron bunk beds. Like every migrant worker, the first problem waiting them was the "language barrier". Seyhan Turhan from Izmir stated that in the Netherlands she felt as if she was alone in a big void: "I neither understood them nor could I say a word to them. I was able to speak, but I was mute, I was able hear, but I was deaf."

Selma Teacher, who went to Germany with the same hopes, could not do her beloved profession because she didn't know German. As a twist of fate, the first job she found was a cleaning job at a school. Instead of working as a teacher at the school, she was cleaning the school. She had to clean the classrooms, the stairs and all the corridors all by herself.

Kadın işçilerin karşılaştığı tek sorun dil değildi. Kadın olduklarına bakılmaksızın pis ve ağır işlere gönderiliyor, sudan sebeplerle ücretleri kesiliyor, işyerlerinde ayrımcılığa, hakarete uğruyorlardı.

"Bana bir amortisör fabrikasında çalışacağım söylemişti ama kendimi küçük pis bir arabaya tamirhanesinde buldum. 15 dakikada yüz parça yapmamı istiyorlardı. Ben durmaksızın çalışarak ancak yarım saatte yapabiliyordum. Üstabaşı bana o halde ekmeğini katıksız yerin diyordu. Yanına gidip hamile olduğumu, bu kadar ağır işlerde çalışmamam gerektiğini söylediğimde bana inanmadı bile. Günde altı saat boyunca, dev boyutlu, neredeyse elli kiloluk amortisörleri yirmi metre öteye çekirdi, üstelik yedi ay, tüm hamileliğim boyunca. Bu ağır iş yüzünden kim bilir kaç kez hastaneye gitmişimdir. İşyerinde çocuğumu masanın altında doğurmam gerektiğini söyleyip bana güllüyorlardı." (Nermin Özdl)

Language barrier was not the only problem that women workers had to face. They were employed in dirty and heavy jobs regardless that they were women, their wages were cut down under false pretenses; they were discriminated and insulted in workplaces.

"I was told that I was going to work in a damper factory, but I found myself in a dirty little car repair shop. They wanted me to assemble a hundred pieces in 15 minutes. I was working non-stop but I was able to do it in half an hour. The headworker was telling me that then I was going to eat my bread plain. He didn't even believe me when I told him that I was pregnant and I shouldn't be doing such heavy jobs. He made me carry giant dampers that weighed almost fifty kilos for twenty meters for six hours a day during the first seven months of my pregnancy. I don't know how many times I've been to the hospital because of this job. They were laughing at me at work, telling me I should deliver my child under the table." (Nermin Özdl)

ALMANYA'DA BİR ERKEK İŞÇİNİN SAATLİK ÜCRETİ 5 MARKSA, KADIN İŞÇİYE ÖDENEN SAATLİK ÜCRET 3 MARK CIVARINDAYDI. GÖÇMEN KADIN İŞÇİLERE OLAN İLGİNİN ASIL NEDENİ BUYDU.

IN GERMANY, THE HOURLY WAGE OF A MALE WORKER WAS 5 MARKS, WHEREAS THE HOURLY WAGE PAID TO THE FEMALE EMPLOYEES WAS AROUND 3 MARKS. THIS WAS THE MAIN REASON OF THE INTEREST IN MIGRANT FEMALE WORKERS.

Ağır iş koşulları ve aşağılamalara rağmen Türk kadınları çalışmaktan ve mücadele etmekten vazgeçmedi. 1974'ün Ocak ayında Türkiye'deki gazeteler Almanya'da 16 Türk kadının grev başlattığı haberini duyuyordu. Münih'te bir ekme fabrikasında çalışan Türk kadınlarından iki tanesinin tuvalet temizliğine verilmesi iş yerindeki ağır çalışma koşullarının üzerine tuz biber ekince Türk kadınları iş bırakarak grev başlatmıştı. Türk kadınlarının direniş sonuç vermiş, işveren çalışma şartlarını iyileştirmek zorunda kalmıştı. Gazetelerde yayınlanan, sarılarak birbirini kutlayan Türk kadınlarının fotoğrafı bugün hâlâ tüm canlılığıyla hafızalardaki yerini koruyor.

Çalışmak ve para biriktirmekten başka dertleri olmayan göçmen kadınların bekledikleri o gün bir türlü gelmiyordu. Yeni dertler, yeni ihtiyaçlar, başka yetimler çıktı ortaya. 70'lerin başından itibaren aile birleşimleri başladı. Tıpkı erkek işçiler gibi kadın işçiler de memleketteki eşlerine davet gönderdi. Gurbette birçok yuva yeniden kuruldu. Karı koca sırt sırta verip çalışmaya başladılar. Sabah ve akşam olmak üzere her gün çifte mesai yapan; birbirlerini ancak vardıya değişiminde, metro istasyonunda görülen çiftler vardı. Zaman akıp gidiyordu. Gurbetin yükünü daha da ağırlaştıran şey, memleketteki çocuklara duyulan hasreti.

Despite heavy work conditions and insults, Turkish women did not give up on working and fighting. On January 1974, newspapers in Turkey announced the strike that 16 Turkish women started in Germany. On top of heavy working conditions when two Turkish women were employed in toilet cleaning in a bread factory in Munich, Turkish women stopped working and went on strike. The resistance of the Turkish women had paid off, and the employer had to improve the working conditions. The pictures of Turkish women hugging and celebrating published in newspapers still remain vividly in our minds.

The day that migrant women, who only cared about working and saving money, were waiting was far far away. New troubles, new needs, new cutbacks were keep emerging. As of the early 70s, family reunions began. Just like male workers, female workers sent invitations to their husbands in their home country. Many homes were established in these foreign lands.

Husband and wife, they started to work back to back. There were many couples working double shift in the morning and evening, who were only able to see each other in the subway station during the shift change. Time was flying away. What made burden of being an expatriate was the longing they felt for their children in the home country.

Yıllar geçti, memlekette bırakılan çocukların çoğu anne babalarının yanına geldiler. Nüfus cüzdanında Berlin, Köln, Paris, Brüksel, Viyana yazan çocuklar doğdu. O çocuklar büyüdü, orada okuyup, orada iş sahibi oldular. Dönmek artık o kadar kolay değildi. Memleketteki evleri için aldıkları yeni eşyaları kollarından, paketlerinden çıkarıp kullanmaya başladılar. Bu artık kesin dönüş yolunun ne kadar uzak olduğunu ilanıydı. Kısa bir süreliğine gelenler artık "oralı" olmuştu. Ürkek bakışlarla pencerenin ardından baktıkları o "yabancı" yaşantıya ayak uydurmak zorundaydılar.

Pencereler onlara ikili bir yaşam sunuyordu. Hayali bir sınır kapısı gibi ülkeler arasında anlık geçişler sağlıyordu. Pencerenin dışarısında, ışıklı sokakları pek bilinmeyen uzak ve yabancı bir hayat. İçerideyse köklerine sıkı sıkıya tutunmuş, memleketten taşınıp gelmiş, çok evelden aşına olunan, kalın urgandan yapılmış bağlar... Süslü, parıltılı ya da dekorlu bir tercih değildi bu. Göçmen kadının yazgısıydı. Ömrü iki yaşantı arasındaki dengeyi kurmakta geçiyordu: İçerisi memleket, dışarı gurbet.

Years passed, and most of the children left in the country reunited with their parents. Children were born and had their identity cards indicating that they were born in Berlin, Köln, Paris, Brussels and Vienna. Those kids grew up, they received education there, and they got a job there. It wasn't that easy to go back now. They started to use the new items that they bought for their homes in their home country. This was the proof of how far the road to homeland was. Those who came here for a short time were now from here. They had to keep up with the foreign life that they were timidly watching behind a window.

The windows offered them a double life. It provided instant transitions between countries such as an imaginary border crossing. Outside the window there lied a distant and alien life with blazing streets that they hardly knew. Whereas on the inside, there were very familiar ties made of thick ropes brought from home, knitted to the roots... This was not a fancy, appealing or decorated choice. It was the fate of the immigrant woman. She spent her life trying to establish a balance between the two lives: home on the inside; foreign land on the outside.

